Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

De arte moriendi.

https://hdl.handle.net/1874/340394

Incipit Tractatus de arte moriendi.

Cum de presentis exilii miseria mortis transitus propter moriendi imperitiam multis non solum laicis verum et religiosis atque devotis difficilis multum multisque periculosus ymmo terribilis et horribilis valde plerumque videatur. Ideo circa presentem materiam que de arte moriendi est quedam brevis modus exhortacionis circa eos qui in articulo mortis sunt constituti hic inferius sequitur et subtiliter considerandus notandusque eo quod modus iste generaliter omnibus catholicis ad artem et noticiam bene moriendi quamdam plurimum valere ac prodesse posset. Continet autem materia ista sex particulas quarum prima est de laude mortis et scientia bene moriendi. Secunda temptaciones bene morientium continet. Tercia interrogaciones. Quarta continet quandam instructionem cum obsecracionibus. Quinta exhortaciones. Sexta continet oraciones dicendas super agonizante ab aliquo assistentium.

De scientia bene moriendi et laude mortis particula prima

Cum omnium terribilium terribilissima sit mors corporis et tamen plus mors anime tanto terribilior atque detestabilior est corpore quanto anima nobilior est corpore ymmo dicit psalmista Mors peccatorum est pessima sed in [illegible].

eode ppheta attestante Preciosa e mors
scorum qualitercumque eciam moriantur Non solum
preciosa e mors scorum martirum verum eciam
aliorum scorum sine iustorum et bonorum xpianorum ve-
re cno et pecorum quicumque malignorum ve-
getorum in vera fide atque in sce matris eccle-
unitate moriencium 2m illud apocalipsis
Beati mortui qui in dno moriuntur. Propter
quod etc ait Sapiens sapiencie 4o Justus
si morte preoccupatus fuit in refrigerio erit
Et eo de laude mortis videtur at bonorum
quod sapiens ait sic. Mors nichil aliud e
quam exitus de carcere finis exilii deposito
oneris gravissimi id e corporis et omni egritu-
dinum terminato omni vinculorum disrupcio
debiti naturalis soluco redditus in patriam ingres
ressus in gloriam unde eciam vero Chelinus
e dies mortis die nativitatis quam minus
de bonis et electis tandem e intelligendum
quam malis et reprobis nec dies nativitatis
nec mortis bona dici pt Quapropter
bonus xpianus primo et quilibet peccator ve-
gentus et fidelis de morte carnali eciam
qualicumque qualitercumque vel de causa sibi
illata contristari non debet nec pertimescere
Sed sponte ac voluntarie mortis voce q

sensualitate vtiqz quandam mortem suscipiat/
atqz sufferat/ paciet(er)qz sustineat/ quia d
hac re volutate plenarie conformas atqz
con committes diuine volutati vt/ teneturi/
Vi tame securre hinc exire voluit/ atqz
mori sapiete quodam dicente Bene mori e libet/
mori bn 2 subdit ide. Vt/ satis vixerim
nec dies nec ani faciunt sed animus Cu
ergo ex debito atqz ine nali omnes homines
mori sit nece quandocumque qualiter 2 vbi deus voluerit
Cuiqz ipius dei voluntas semper et/ vbiqz
bona sit iusta 2 recta sicut/ testatur Cas
sianus d collacatione patrum fidelissimus
deus omnia q videntur prospera 2 adversa
pro nris vtilitatibus dispesat magis
qz e pro suorum salute 2 commoda providus
et/ sollicitus quam nosipsi sumus pro nobis.
Cuiqz morte carnale subterfugere evadere
nemo in ista vita valeamus Id circo etiam
secundum sensualitatem naturalitate morte
ex mentis racione bn disposite voluntarie
et/ libenter absqz murmure et contradictione
qn deus voluit debes acceptare eam.

Vn seneca feras no culpes qd mutare no
vales. Itez ut hō xpianus bn et secure
moriat nec e ei ut mudu mori sciat
Scire aut mori ut ait qdam sapiens
est habe cor patum omi tempe ad supna
similiter 2 aiam ut qncuq mors veniat p
ratu eu inveniat et absq retractioe eam
recipiat quasi qui socij dilecti adventum
desideratu expectat Hec e scia utilissima
in qua religiosi cotidie magis qm sclares
sine intermissioe sollicite stude debet ut
ea veraciter apphendat Psertim cu idipm
status religiosis exigat quecuq etia qlibet
secularis clericus 2 laycus sive ad moriendu
dispositus ac patus fuit sive no fuit a
Michilominus obedire mori qn ei madat
tenet. Debet etia no solu qlibz religiosus
veru etia qlibz devotus et bonus xpianus
qui bn et secure mori desiderat talit
vive ut omi hora cu deus voluit possit
secure mori Et in vita debz habe in
patientia et morte in desiderio Exemplo
apli qui dicit Cupio dissolui et esse
cu xpo Et etia exemplo bti Ieronimi
sicut legit in obitu eius &c. . d .

Secundo videndum est quod morituri in
extremis gravioribus sunt temptacionibus.
quales unquam in vita sua habuerunt aut similes
temptaciones quinque principales. Quarum prima est
in fide eo quod fides est tocius nostre salutis fun-
damentum. Teste apostolo qui ait fundamentum
aliud nemo potest ponere. Unde Augustinus
fides est fundamentum omnium bonorum et humane salutis
inicium. Et ideo dicit Apostolus. Sine fide
impossibile est salvari seu placere deo. Unde
et in ewangelio Johannis iii°. Qui non credit iam
iudicatus est. Cum igitur tanta vis existit
in fide ut sine ea omnino nullus potest esse salvus
Ideo dyabolus totis viribus hominem in extremis ab
ea totaliter nititur avertere vel saltem ad devi-
andum in ea ut aliquibus erroribus supersti-
cionibus vel heresibus sapientibus ipsum decipere
laborat. Bonus autem christianus non solum
principales fidei articulos verum eciam totius
sacre scripture in omnibus et per omnia
credere tenetur ad minus implicite. Ac etiam
romane ecclesie statutis subiectus esse et
in hiis firmiter permanere atque mori. Alioquin
quam cito in aliquo illorum errare incipit pre-
missorum tam cito deviat a via vite et.

fides

salutis. Sciendum est tamen quod in ista temptacione
et in aliis sequentibus dyabolus nulli omnino qui
dum liberi arbitrii usum racionis habenti dispositum
habuerit nisi sponte ei consenserit nunquam poterit
prevalere. Quapropter igitur bonus christianus et
catholicus dyaboli illusiones terrores atque per-
suasiones omnes timere debet quia mediator est
pro eis ipsamet veritate attestante. Sed
Nota firmissime in hac vera fide atque in sancte
matris ecclesie unitate ac obediencia viriliter per-
nō severet ac moriatur. Est autem utile et
bonum sicut in quibusdam religionibus solet
fieri ut symbalum fidei circa agonizantes
alta voce dicatur et pluries repetetur
ut per hoc infirmus ad fidei constanciam
animetur et ab eo demones qui illud audire
nequeunt elongentur. Porro ad fidei constanciam
eciam adanimari debet principaliter infirmus
fides antiquorum patrum scilicet Abraham ysaac
et Jacob. Similiter fides infidelium scilicet
Raab meretricis achior et similium ac eciam
fides apostolorum necnon innumerabilium martirum
confessorum atque virginum. Quia per fidem omnes
antiqui et moderni deo placuerunt
quia ut supra dictum est. Impossibile

est sine fide placere deo Item ad spem debz
infirmum inducere duplex utilitas fidei Una
est quod vera fides omnia potest teste domino ewang.
et dicente Omnia possibilia sunt credenti etc
alia vero est quod vera fides omnia imperat .
Unde dominus Quecunque orantes petitis credite
quod accipietis Item si dixeritis huic monti
tolle et mitte in mare ac montes caspios
petenti alexandro adunati sunt Secunda spes
temptacio est de spe quae est contra spem et con
fidencia quam homo habere debz ad deum Cum enim
infirmus doloribus cruciatur in corpore tunc dyabolus
dolore dolori superaddit obiciendo ei peccata
sua omnibus modis quibus potest ut eum ad des
peracionem inducat Insuper eciam secundum
Innocencium papam in libro iii de debilitate
humane condicionis tenetur quod homo tam bonus quam
malus antequam anima eius egrediatur de corpore
dominum nostrum ihesum xpistum in cruce positum
videt mali in confusione sua et erubescat
se fructum redempcionis non habere Et dicendum
eciam quod dyabolus eciam manifestat homini peccata
non confessa quae commisit ut eum sic trahat
in desperacionem in agone Sed tamen

nullus propter hoc de venia debet desperare
si etiam tot hodiernadie furta et latrocinia perpetrasset
quot sunt maris arene etiam si de eisdem peccatis
numquam egisset penitentiam nec confessus fuisset Etiam
si pro tunc ad confitendum ista peccata non haberet
facultatem nichilominus non debet desperare
Sed contra in tali casu sufficit sola interior contri-
tio Testatur psalmista Cor contritum et humi-
liatum deus non despicies Et deus per prophetam
ezechielem ait In quacumque hora peccator inge-
muerit salvus erit Unde etiam bernardus maior
est dei pietas quam quevis iniquitas Et Augustinus
super Johannem de nemine est desperandum quam diu
quis est in hac vita Solum enim desperationis est
me est quod mederi non potest Unde idem
Augustinus Mala preterita non nocent si
non placent Nullus igitur desperare debet etiam
si solus totius mundi peccata commisisset In casu
etiam quo ei constaret quod de numero dampnatorum
esset tamen nullatenus propter hoc desperandum eo quod
per desperationem nichil aliud agitur nisi quod per ea
prius ipsum deus multomagis offenditur et peccata sua
fortius aggravantur Etiam pena quantumcumque
eterna in infinitum augmentatur pro inde
ad confidentiam veram quam percipere confirmus

hec debz in actione inducere debz eu disposito
xpi in cruce de qua dicit bernardus Quis
no rapet ad spem vel ad impetrandam confidenciam
si attendit in cruce disposito corporis xpi vide
caput inclinatum ad audiendum Os ad osculandum
Brachia extensa ad amplexandum Manus perforatas
ad largiendum latus perforatum ad dili-
gendum Tocius corporis extensione ad se totum
impendendum hec Bernardus Nullo ergo termino
quisque desperare debet sed deo plenarie
confidere Ita hec virtus valde est laudabilis
magnique meriti coram deo Unde hortatur
nos apostolus dicens Nolite amittere confidenciam
vestram que magnam habet remuneracionem apud
deum Postea eciam quod nullus peccator quantumcumque
magnus de venia desperare non debet.
Habemus enim exemplum evidentissimum in
petro negante xpm In paulo persequente
eum In matheo in zacheo publicano in
maria magdalena peccatrice in muliere
in adulterio apprehensa in latrone in cruce
mixto dum pendente in maria egypciaca
in sancta affra et sodalibus eius in sancta
thayda meretrice et in multis aliis fa-
cinorosis atque hominibus scelerosis [...] sceleratis.

cautus

Tercia temptacio dicitur impaciencia que est
contra caritatem qua tenemur deum diligere super
omnia Racio homini morituro maximus dolor
accidit precipue hiis qui non morte naturali
moriuntur que rara est sicut nunc docet experiencia
sed accidentali frequenter puta ex febre vel aposte
mate vel alia infirmitate que eum affliccia
seu longa dissolvuntur. Que quidem infirmitas
et ad mortem plerisque indispositos precipue
in mente morientes ac defectum vere caritatis
habentes adeo reddit impacientes et murmurantes.
Et plerumque ex nimio dolore et impaciencia
amentes et insensati videantur ut videtur
in nultis Ex quo constat quod tales utique in
vera caritate deficiunt teste Jheronimo qui
dicit Si quis cum dolore egritudinem
vel mortem suscipit signum est quod eum suf
ficienter non diligit Racio est omnino igitur
homini qui bene mori voluit ut in qualibet
infirmitate quantumcumque afflictus fuit longa
vel brevi ante mortem non murmuret eo
quod teste Gregorio in moralibus Justa sunt
cuncta que patimur. Et ideo valde iniustum est
si de iusta passione murmuramus. Ideo
ad paciencia amonet nos lucas In.

paciencia vra possidebitis aias vras Nam
sicut p paciencia aia custodit atq possidet
Sic per ipacienciam et minuit pdit et dap
natur. aia teste Gregorio in omelia qui
sit ayt Nullus minuitas accipit regnu
celorum Quia sicut albertus magnus de va
gtione dicit De qtus ad oem afflictoem in
firmorum et pntorum letat se offert vt
pro offensa deo satisffacere digne posset
quanto magis infirmus vel quanto ifirmior
tanto magis sua ifirmitate ppria multis
aliorum ifirmitatibus sine copacoe lenore
debet paciet et libet sustinere. Preterea
cu ifirmitas an morte sit quasi qdda
pgatorium si tolleat vt oportet videlicet
cu noc videtur deus cu paciencia libenter
et cu fortitudie morte tollerare Nam
secundum albertum Non solum fortitudie in
digemus in hiis q sunt ad nram gsolatoem
sed etiam in hiis q sunt ad nram tribulatoem
et afflictoem Unde Gregorius Omnia
despensatoe dei agunt vt plurimi vicio
prolixior egritudo ad hibeatur Dicatur
igitur unusquisq ifirmus et precipue.

moriturum cu sco Augustino D pr ihu
hic seca hic vere et retini et michi miseri
michi parcas vn Gregorius ait si miseri
deus tpale severitate adhibet ne eternam
vlacione inferat sine qua nulli nos omo
ex pti salus Ideo q caritas vera paciens est
et omnia suffert teste aplo vbi notadu
e i ho. q dicit omnia nichil excipit.
Omnes isti corpis egritudines sunt immi
metis voe sunt tollerade vn Augustinus
volenti nichil difficile a itollerabile est.
qr na cpta Quarta teptacio e sui ipius gplaceccia
q e supbia spualis p qua dyabolus
religiosis devotis psonis et pfectis
magis est infestus Ra cu hoiem ad
demadu a fide aut ad desparacoem a
ad ipacieccia no pt induce tunc aggredi
ad eu p sui ipius gplaceccia tales i eu
iaculas cogitacoes D q firmus es in
fide q fortis es in spe q gstas i paci
encia q multa opatus es in vita tua
et homoi Sed cont hoc dicit quidam
doctor Ro voges no te iactes no te
isolenter extollas vel de te psumas vt
aliquid boni tibi tribuas Ra tantum

possit esse sui complacentia boni ut per hanc
homo dampnaretur. Unde Gregorius dicit non re-
miscendo bonum quod gessit caput suum erigendo
caput auctorem humilitatis tradit. Exemplum
habetur de duobus oratibus in templo quorum unus
laudabat opera sua alter autem petens veniam
confitentur ea. Debet ergo moriturus ex tanto
cum se sentit per superbiam temptari ita ut se
tunc humiliet peccata sua ante oculos ponendo.
Et certa illud quod ignorat an odio an amore
dignus sit. Sed ne autem desperet debet cor
suum ad deum dirigere statim per spem semper
cogitando atque ponderando unam que est super
omnia opera eius. Et per fidelissimus deus
qui est veritas infallibilis mundo per prophetam
repromisit dicens. Vivo ego dicit dominus
Nolo mortem peccatoris sed magis ut vivat. Unde homo
beatum Anthonium. Cum dyabolus dixit Anthonii
tu me vicisti tum enim volo te exaltare
tu te deprimis et cum te volueo deprimere
tu te erigis. Sic ergo faciet quis homo
sine sanguine homo sine carne et dyabolus
est victus. Tertia temptacio quam magis me- Invidia 4
secularibus infestat est occupacio exteriorum

vt puta circa vxores circa pueros et amicos
et huiusmodi aut circa alia exteriora vel circa
diuicias quas inordinate dilexerunt in vita
Sed qui bene volunt debet omnia ista temporalia
postponere in mente et penitus se deo committere
Unde Scotus super quarto sententiarum sic inquit
Si quis infirmus cum viderit se iam moriturum
et eciam vult mori et pene consentit in morte
ac si per se elegisset penam mortis tunc sic
paciente sustinendo satisfecit pro omnibus
peccatis venialibus ymmo affert aliquid ad sa
tisfaciendum pro mortalibus Et magister valde
vtile est atque omnino necessarium voluntatem
suam per omnia conformare diuine voluntati.
vt oportet Racio ante aliquis religiosus
vel secularis vult se ad mortem disponere
et ipse deterius est tunc nec vult quidquam
de morte vel ad mortem spectancium audire
Eciam cum de facto agonizat ad hunc spectat
se enasciorum quod reuera periculosissimum
est in homine christiano vt dicit Cancellarius
Nota parisiensis Sed notandum vero quod in omnibus
istis temptacionibus dyabolus non potest cogere
hominem nec ei aliquatenus preualere vt ei
consenciat quamdiu habuerit vsum racionis.

spote volunt et ysetie q certe no solu
bono xpiano dez etia cuilibz peccori
quocuqz magno sup omia cauedum est
Un apls fidelis deus no paciet vos
teptari sup id quod potest sed faciet
cu teptacoe etia puetu ut possitis
sustine Ubi dicit glosa fidelis deus et
verax in promissis qui dat nob resiste
vilit potest et pseverat ne vincamur
gram ut maneam gstacia ut vincamus
facit puetu id e virtutis augmetu
ut possitis sustine ne deficiatis sed p
humilitate vincatis Un Augustinus Isti
no cenbet informari q no hnt ventum
supbie humilietur igi pecor et victoria
obtine possit sub potenti manu dei 2
auxilio in omi teptacoe egritudine
et tribulacoe malorum et in dolore usqz
ad mortem . &c 3a ps continens interrogaciones

Sequitur de interrogacionibus que fieri
debent ad morituros dum ad huc
usu hnt racois et loquendi potestate
Et ideo si quis fuerit minus bn dispositus
ad moriendu tunc de melior informetur
et confortetur debent ante interrogaciones

ad religiosos proprie huiusmodi secundum Anselmum
1 isto modo frater vel soror. Letaris quod
in fide christiana mori debes Respondeat ita
Frater, petet te non bene vixisse sicut de-
2 buisses Respondeat ita Credis firmiter te
3 offendisse creatorem tuum peccatis tuis Respondeat
4 ita habes etiam animum emendandi vitam tuam
5 si spacium vivendi haberes Respondeat ita Credis
te non posse salvari nisi per mortem domini nostri ihesu
6 christi Respondeat ita Credis quod pro te mortuus
est dominus noster ihesus christus filius dei vivi Et
7 Respondeat ita Agis etiam ei gratias pro tanta
amara passione et morte sua Respondeat ita
Age ergo dum in te est anima tua ei semper
gratias. Et in hac sola morte eius solumme et
fiducia tua constitue, in nulla alia re fidu-
ciam habes Huic etiam morti eius te toti-
committe hac morte etiam te totum contege
Huic morti eius te totum involve Et si
dominus voluerit te iudicare Dic mortem domini
nostri ihesu christi obicio inter te et me iudicium
tuum aliter tecum non contendo Si dixerit quod
meruisti eternam dampnacionem Dic mortem
domini nostri ihesu christi obicio inter te et me
et mala mea merita ipsiusque dignissime

sine passionis meritum offero pro meo merito
quod ego habere debuissem sed heu non habeo.
Dicat iterum Domine mortem domini mei ihesu christi
pono inter me et iram tuam. Demum dicat
ter In manus tuas domine commendo spiritum meum
et ad spiritum dicat conventus vel astantes In manus
tuas domine commendamus spiritum eius. Et securus
morietur nec videbit mortem eternam. Porro ad seculares
cum interrogaciones predicte solum personis religiosis
atque devotis competere atque sufficere videantur.
Debent tamen omnes christiani sive seculares sive
regulares secundum cancellarium parisiensem
modo subsequenti de suo statu et salute
in agone certiorari atque clarius instrui et
formari. Et primo sic. Credis omnes
principales articulos fidei. Et insuper
toti sacre scripture per omnia secundum sanctorum
catholicorum atque orthodoxorum sancte ecclesie
doctorum exposicionem. Et detestaris omnes
hereses et errores atque supersticiones ab ecclesia
reprobatas. Et letaris insuper quod in fide christi
et unione ecclesie unitate et obediencia morieris.
Secundo queratur sic. Recognoscis te crea
torem tuum sepe atque multipliciter et graviter
offendisse. Sanctus bernardus super cantica.

sic dixit Tercio neminem absque sui cognicione
salvari de quo minimum salus nostra hominibus
oritur et timor domini quia et ipse timor
3 sicut inicium est sapiencie ita et salutis Quarto
queratur sic dolet ex corde de omnibus peccatis
tuis contra dei maiestatem et amorem atque
bonitatem commissis et in bonis omissis et
graciis neglectis non solum timore mortis
vel pene eterne sed magis amore dei et
iusticie ex caritate qua tenemur deum super
omnia diligere et peccatis super omnibus istis
veniam optas insuper cor tuum illuminari ad
oblitorum cognicionem ut de illis specialiter
valeas penitere Quarto queratur sic proponis
7 te velle emendare si superviveres debere
et nunquam plus mortaliter peccare scienter
et ex presenti proposito Sed potius omnia
contingencia dimittere primo etiam vitam
corporalem perdere antequam deum plus velles of
fendere Roges insuper deum ut det tibi
graciam hoc propositum continuandi et non re
4 cidivandi Quinto queratur sic indulges ex
toto corde omnibus qui unquam aliquid no
cumentum verbo vel facto tibi intulerunt
ob amorem et veneracionem domini nostri
ihesu xpi a quo et tu veniam speras

Petas etiā fidelit' tibi indulgeri & remitti
ab hijs quos offendisti quibus modis ¶ Sexto. 6
Querat' vis p te ablata restitui integralit'
et quantū teneris iuxta tuaꝝ facultatū
valore etiā ad om̄ bonoꝝ tuoꝝ cessioem
atq3 renunciacōem vbi alias satisfactio fieri
nō valet ¶ Septio querat' Credis q p te. 1
mortuus sit xpus et q alit' saluari nō
posses nisi p meritū passionis ihesu xpi
Et agis etiā de hoc gracias deo ex toto
corde tuo quantū vales ¶ Omnibusq3 ad predictas
interrogacōes ex bona consciā et fide nō ficta
bene potuit affirmatiue vnde satis eui
dens argumentū salutis habet et sic de
cesserit q sit de nūo saluandoꝝ Cuiusq3
vero de pmissis ab alio interrogatus nō fuit
Desertum eni satis sunt pauci atq3 rari q
huius artis habeant sciam introrsus videat.
Interrogās semetipm subtilius interrogando.
an aliter sit dispositus vt pfert' eo q absq3
tali disposicōe nllus omo pt esse saluus
Cum aute sic dispositus e vt pfert' se
toti passioi xpi recomēdet et cōmittat.
et continue inquantū [illegible] infirmitas pmi
serit eam rumīnet atq3 meditetur

Ita quod per hoc omnes dyaboli temptaciones et immediate
maxime separantur etc.

Preterea tum secundum Gregorium Omnis
Christi actio nostra est instructio Idcirco
ea que Christus moriens fecit eadem a quolibet
christiano pro suo modulo atque possibilitate
sunt in extremis facienda Cristus autem fecit
quinque in cruce Orauit enim Nam dicitur
orasse psalmos istos Deus deus meus
respice in me et octo sequentes vsque ad
illum versum inclusiue In manus tuas domine
commendo spiritum meum Item fleuit teste apostolo
Item clamauit Animam patri commendauit atque
spiritum tradidit vt ewangeliste testantur Sic
quilibet in mortis articulo constitutus debet
psallere corde si non potest voce Unde ysidorus
melius est cum silentio orare sine sono vocis
quam solummodo verbis sine intuitu mentis Secundo
debet clamare fortiter sed corde et non voce
plus enim attendit deus cordis desiderium
quam vocis clamore Ita corde clamare
non est aliud nisi quam peccatorum remissionem vitam
eternam fortiter desiderare Tercio debet plorare
non oculis carnalibus sed lacrimis cordis sed
de peccatis Quarto animam suam deo
commendet dicens In manus tuas domine etc.

Xrinto aiam sua tradat sed et volutate
moriat voluntate sua in hoc qformat dme
voluntati et oportet Unde qui dm agonizat
loqui et usu racois habe poterit sequetes
dicat obsecrationes etc Ad patrem

O Summa deitas imensa bonitas cleme
tissima atque gloriosissima trinitas sum-
ma dilectio amor et caritas miserere michi
miserrimo peccatori tibi eni qmendo spm meu

D Eus meus piissime pr pij miam fac
misericordia hunc pauperule creature
tue adiuua me nunc etia in ultima necessitate
succurre due ia effecti aie mee et desolate
et no a canibus infernalibus devorer Ad filiu

D Ulcissime atque amatissime due ihu xpe
fili dei vivi ob honore et virtute
tue beatissime passionis iube me recipi int
numeru electoru tuoru salvator et redeptor
meus reddo me totu tibi no me reuicias
a venia no repellas etc Ad filiu

D Omine ihu xpe paradisu tuu postulo
no ob valore meoru meritoru cu sim
pulvis et cinis et peccator miserrimus sed in
virtute et efficacia tue sanctissime passiois
per qua miserrimu redime voluisti Et etc

inchi paradisum tuo precioso sanguine eme-
dignatus es Item dicat plures sepe repetendo
vel ad minus ter istum versum Dirupisti.
domine vincula mea tibi sacrificabo hostiam
laudis. Quia iste versus secundum cassiodorum
tante virtutis est credi. Vt ipsa homini peccata
in fine vite sue dimittat. Item oratio
Domine ihesu christe propter illam amaritudinem
mortis quam sustinuisti propter me in cruce
et maxime in illa hora quando sanctissima anima tua
egressa est de sanctissimo corpore tuo miserere
anime miserrime mee in egressu suo Item per
inuocet seriosissime atque instantissime corde
et ore quantum preualet gloriosissimam virginem
dei genitricem mariam omnium reorum et peccatorum
efficatissimam atque promptissimam media-
tricem atque adiutricem. Ad dominam nostram
O Regina celorum mater mea refugium
peccatorum reconcilia me benedicto filio tuo.
eius clementiam pro me indigno peccatore
interpellans et propter amorem tui mea peccata
cuncta michi remittat et in sua gloriam perducat.
Ad angelos. Spiritus celorum angeli beatissimi assis-
tite michi migraturo quando ex hoc seculo
et potenter me eripite ab omni aduersariorum
meorum insidiis animam meam in vestitu-

co̅ceptu̅ assumitu̅ Tu p̅ p̅cipue angele bone
custos meus michi a dn̅o deputat⁹ Deīn
ap̅los m̅res et c̅fessores atq̄ virgines sp̅alit̅
tame̅ istos sc̅os atq̄ sc̅as quos vel quas
p̅us sanus in veneracōe habuit ⁊ dilex⁹
ī auxiliu̅ sui ī uocet in isto necessitatis
art̅iculo. diligent̅ Ite dicat ter vel ultra
hec vel silia verba in sn̅a q̅ b̅to augustino
tino ascribunt̅ Pax dn̅i mei ihu xp̅i — Bndic̅ī fmi
et virtus passionis eius et signu̅ sc̅e
crucis Et integritas b̅tissime ma̅e v̅
g̅inis Et b̅ndcō omi̅ sc̅oru̅ Et custodia
angeloru̅ sc̅oru̅ necno̅ suffragia omi̅
electoru̅ sint int̅ me et omes i̅micos
meos visibiles et in visibiles in hac
hora mortis mee ame̅ Postea subiungat
ter dicendo istu̅ versu̅ i largire clariu̅
vespe ⁊c Si aut̅ infirmus p̅dictas
obsecracōes omīs no̅ sciat vel īfirmitate
ī ualescente dice̅ no̅ possit Dicat eas
aliquis de astatib⁹ clara voce cora̅ illo
mutatis illis q̄ sunt mutanda Ipse tame̅
agonizans c̅ dīu vsu̅ rōis h̅re potuit
oret int̅ se corde tn̅ atq̄ desiderio
p̅ ut sciat et possit Et ita orando

Exhortatio ad infirmum

spm dno reddat et salvus erit etc.

Deinde sane atque studiose advertes quod rarissime etiam aliqui inter religiosos et devotos ad morte se disponunt tempestive et oportet eo quod quilibet se diucius victurus estimat nequaquam credens se cito moriturum quod minime est ex instinctu dyaboli certum est Ita quod sicut luce clarius constat tales sane spem seipsos neglexerunt aut intestati aut inprovisi aut indispositi morerentur Quapropter quicumque caritate dei necnon zelum animarum habeat talis utique unumquemque proximorum egrotante qui in alio corporis vel anime periculo constitutum studeat sollicitus inducere et monere quatenus primo et principaliter omnibusque postpositis de spirituali medicina et remedio quod citius sibi provideat singulariter frequenter enim ut quedam decretalis dicit Corporalis infirmitas ex animo languore ortum habet Et ideo propterea propter eandem decretalem cuilibet medico corporis districte precipit ne alicui egroto corporea conferat medicinam priusque ad spiritualem medicum loquendum moneat et inducat. Et res ista quasi ab omnibus vertitur in contrarium Citius enim homines

carnale q̄rat medicinā q̄ spuale Cū sic
omnia mala alia et diversa pro peccatis
meritis dei solet evenire ꝑphē attestante
qui ayt · Non ē malū in civitate qd dns
nō faciat ītelligēs ītelligēs nō malū culpe
sed pene pro culpa · Quia obre īfirmus
quisq̄ aut in alio ꝯstitutꝯ piclo studiosꝰ
existat procedendus vt ān omnia cū deo
pacē sibi faciat spualē potioibꝰ adhibēs
medicinā sacrmēta videlicz ecclastica ·
devote recipiendo testamētū ordinando ·
domū suā atq̄ negocia alia si q̄ hȝ legitie
disponendo Nullatenꝰ ante dēt īfirmo
spes nimia corpalis sanitatis ꝯsequende
Plurimis tamē ꝯtrariū ita ficept fieri solz
a mltis ī piculū aiarū contra illos qui
actu ita agonizāt eo q̄ nullus eorum
aliqd audire vlt de morte vn secundū
Cancellariū parisiēsē Sepe p̄ vanam
talē manicam et falsam ꝯsolacōem et
fictā sanitatē corporis certā incurrit
homo dapnacōem Ideo hortadꝰ ē īfirmꝰ
vt per verā ꝯtrcōem purāq̄ ꝯfessiōem
aīe perveniat sanitatē Qd etiā ad salutē
corporis si sibi fuerit expediens valere . 8

potius et ita quietior erit et securior.
Cum autem teste Gregorio Cottio sera
raro fit vera Cuius secundum Augustinum
in quarto sententiarum distinctione xx et alios
doctores penitencia que videtur habere extremis
vix sit vera penitencia sufficiens ad salutem
In illis precipue sicut constat in toto tempore
vite sue precepta divina spontanea voluntate
numquam vacaverunt sed solum ficte atque specie-
tenus servaverunt Id circo unusquisque talis
ad mortis articulum deducto suadendo
est ut secundum suam possibilitatem mentis
racione laboret ad penitenciam ordinatam seu
veram ut videlicet non obstante dolore vel
timore sibi inherente utatur racione inquantum
potest Conetur habere displicenciam volunta-
riam propter finem debitum id est propter deum.
Et remittatur male reclamacionem habitus
et delectacionem precedencium et laboret
displicenciam quantum potest habere licet
brevem Et ne ad desperacionem mittatur
proponatur ei illa que superius in secunda
particula de temptacione dicta sunt.
Similiter eciam moneatur ut eciam contra
alias temptaciones ibidem positas cautos

resistat fortiter atque viriliter resistendo presti-
tum per dyabolum minime possit cogi. Item
moneatur ut discedat tamquam verus et fidelis
christianus. Attendat insuper an vinculo excommunicacionis
astrictus teneatur. Et informetur quatenus in hoc
totis viribus ordinacioni sancte matris ecclesie se
submittat et absoluatur. Item si moriturus
prolixum temporis spacium ad reconsiliandum habeat
et non morte festina preueniatur, tunc legende
sunt coram eo ab ibidem presentibus hystorie
et oraciones deuote. In quibusquidem sanus
amplius delectabatur vel resumenda sunt diuina
precepta et consuetudines mediteretur si quid
venit contra ea negligenter deliquisse.
Si infirmus usum loquendi perdidit habens tamen
sanam et integram noticiam ad interrogaciones
sibi factas vel oraciones coram eo recitatas
signo quoque exteriori vel solo consensu
cordis respondeat; hoc enim sufficit ad salutem.
Curandum tamen est ut huiusmodi interrogaciones
fiant antequam usum loquendi perdat. Iterum si
ad interrogaciones vel similiter apparent
responsiones infirmi non usquequaque suffi-
cienter existere ad salutem remedium

per informacionem necessaria apponat modo
quo fieri poterit meliori Etiam si ad mani
festandum ei finis periculum quod timent non obsta
te si in hoc plurimum trecat Insciens est
eum ut cum tone salubri moueat sine compun
gat quod quod cum blandiciis et dissimulacione noxia
decipiret. Absurdum quippe nimis est et xpi
ane religioni contrarium ymmo dyabolicum ut
homini xpiano morituro mortis et anime periculum
lum ex humano timore ne conturbetur abscondat
Non certa Isayam regem ezechiam
egrotantem usque ad mortem salubriter terruit
dicens eum moriturum cum ad huc mori non
deberet Et gregorius monachum iachim pro
prietarium in mortis articulo constitutum
terruit ad salutem ut legitur in quarto dyalo
gorum Item porrectis infirmo ymago cruci
fixi que semper circa infirmos est habenda
✠ Vel etiam ymago beatissime marie
uirginis aut alterius sancti quem quidem
sanus uenerabatur habeatur ibi semper aqua
benedicta que super infirmum et super alios
semper circumquaque frequenter aspergitur
ut uel sic ob demones compescantur si
non omnia premissa breuitas fieri sinat.

tuo apponende sunt/ ille qui nro salvatori dno
ihu xpo dirigitur/ Nequaquam etiam Cuiqz
morienti amici carnales uxor liberi divitie
ac alia temporalia ad memoriam reducantur nisi.
inquantum infirmi spiritualis sanitas postulat
et requirit/ Porro in materia ista que extreme
necessitatis existit/ subtilissime considerare
atqz ponderare. singula puncta et sine quibus
adiecta sunt/ adverbia eo quod non verbis sed.
adverbiis merentur ut/ in compendio theologice
veritatis libro 5°. capitulo primo continetur/.
Cui autem placet/ libenter et sine periculo.
bene et secure mori et meritorie ~~tlis~~ tlis
curare debet/ studiosius et moriendi artem
eiusqz dispositionem premissam diu ad hunc sa
nus est/ sollicitus studeat et addiscat/.
nequaquam mortis experctas ingressum Nam
~~dicto tibi~~ dico tibi frater/ carissime in
veritate crede michi quod morte autem
contrarium infirmitate egrediente ipsa de
notio. egredietur. Et quanto propinquius.
hec accesserit vel si voluerit/ tanto.
longius illa fugam dabit/ Ei certo non
vis decipi nec errare si vis securus esse

instat agere quod posses dum sanus es et dum
habes racionis bene disposite et dominus actuum
tuorum esse possis. ¶ Quia multi primo infirmi-
tatis ultima necessitate expectantes se ipsos de-
ceperunt atque neglexerunt. Vide ergo frater
atque tamen si placet ne et tibi sic contingat.
¶ Nulli ergo ingerum vel mirum videatur
de tam solerti cura et sollicita disposicione
ac studiosa cohortacione exhortacione ipsis mori-
entibus ut premittitur exhibenda. ¶ Nam minime
tanta talisque est atque necessitas ipsa et-
inducta ac incubuit ut si possibile esset
tota civitas ad morientem convenire deberet
festinare sicut in quibusdam religionibus
moris est ubi statim quod quando infirmus morti
appropinquat tunc oportet ut mox audita
tabula quacumque hora omnes fratres obviamque
fiunt omnibus occupacionibus dimissis
concurrant efficacius poterit morienti. Unde et
dicitur quod religiosi et mulieres propter sui
status honestatem currere non debeant nisi
ad morientem vel ad ignem etc.

Utrum [illegible] competentes oraciones.

Ultimo sciendum est quod oraciones sequentes
dici possunt super infirmum laborantem
in agone qui est persona regularis tunc
convocato primo conventu cum pulsu tabule.

ut moris est et tunc pmittat letania cu
oroibus et psalmis osuetis atq ordinariis
mo solito Postea vero ad hunc supmimu
subiungat oroes sequentes ab aliquo ibidem
pncium p ut oportunum fuit et tepus paciat
q etia plures reiterari pnt ppt infirmi
deuocione si usu habuit racois hoc tamen
de salutis necessitate no oportet sed
ppter infirmi omoditate et deuotione
laborantis in extremis fieri pt Porro
apud infirmos seculares dicat oroes
iste pro ut deuotio et dispositio ac
omoditas ipoz ac asistencium requirit
et tpus fieri sint heu paucissimi non
solu apud seculares verum etia in plerisq
religionibus qui huius scie sciunt artem Et
in mortis articulo suis proximis fidelit
assistat introgando ac monendo infor
mando et etia pro ipis exorando ut p
fert psertim cu ipi morientes nondu
mori volunt Et ita aie morientium
miserabiliter periclitantur. Oroes sup agonizantes.

Per amore qui te dignissimum in
notetissimu et dilatissimu patne
caritatis filiu factu p nobis hoiem
vulnerari ac mori p salute hois voluit

Indulge famulo tuo .N. misericordissime
ihesu Amen pro cogitatu verbo vel facto
affectionibus vel motibus viribus et sensibus
corporis et anime deliquit et vera remissione
tribue illi sufficientissima emendacionem illam
qua tocius mundi culpas solvisti ac in
plena supplecione omnium negligenciarum suarum
adde illi perfectissimam conversacionem illam qua
ab hora concepcionis tue usque in hora mortis
habuisti Et insuper fructum omnium bonorum operum
que tibi ab inicio mundi usque in fine ab
omnibus electis placuerunt vel placere poterit

2a oro In unione ferventissimi amoris quo te
vita omnium viventium coegit incarnari
Et anxiato spiritu in cruce mori pulsamus
ad medullam benignissimi corporis tui ut
animam famuli tui .N. fratris nostri ab omni
vinculo delictorum absolvas et tua sanctissima
conversacione ac perdignissimo tue passionis merito
obmissa suppleas faciasque ex opere supplicabun-
dissima multitudine miseracionum tuarum
ut omnis et specialius ista persona scilicet
.N. fratrem nostrum quem pro porcione vocacionis disposicionis
preparares placidissimo tibi modo sibique et
universitati utilissimo cum dulci paciencia
plena remissione recta fide firma spe

caritate pfecta et in pfectissimo statu met dulcissimum amplexum et suavissimum osculum tuum fecit feliciter expiret ad tuam eternam laudem et gloriam immarcessibilem per infinita secula seculorum Amen N.

Oratio 3a

In manus tuas inextinguibilis misericordie tue pie sancte pater iuste et amatissime commendamus animam famuli tui N. fratris nostri secundum magnitudinem amoris quo se anima filii tui sanctissima in cruce tibi commendavit. Suppliciter deprecantes quatenus per illam inestimabilis dilectionis caritate qua tua divina paternitas in se tota traxit illam sanctissimam animam et in ultima hora famuli tui N. fratris nostri suscipias in eodem amore spiritum eius Amen. Cum vimus u

Ad sanctum michaelem.

Sancte michael archangele domini nostri ihesu christi succurre nobis miseris apud altissimum iudicem. O pugil invictissime assiste nunc famulo tuo N. fratri nostro in extremis valde laboranti et defende eum potenter a dracone infernali et ab omni fraude malignorum spirituum. Insuper exoramus te per preclarum atque decorem ministerium deitatis ut in hac extrema hora vite animam N. fratris nostri

benigne suscipias ac leniter perducas eum in
sinum tuum sanctissimum in locum refrigerii et
Oratio
pacis et quietis eterne Amen
Misericordissime domine ihesu christe fili dei
vivi In sermone illius commendacionis qua tuam
sanctissimam animam patri tuo celesti in cruce mo-
riens commendasti Commendamus ineffabili
pietati tue animam famuli tui N. fratris nostri
deprecantes misericordissimam bonitatem tuam
quatenus per omnem honorem et meritum eiusdem
anime tue sanctissime per quam salvati omnes sunt
et a morte debita liberati famuli tui N.
fratris nostri miserearis liberes eam misericorditer
ab omnibus miseriis et penis et perducas eam
propter amorem et intercessionem tue sanctissime
matris ad contemplandam gloriam tue iocundissime
visionis Qui cum eodem patre et spiritu sancto etc.
Oratio ad patrem
Deus summus misericors deus clemens deus
qui secundum multitudinem miseracionum
tuarum peccata penitentium deles et preteritorum
criminum culpas venie remissione evacuas
Respice propicius super hunc famulum tuum N.
sibi remissionem omnium peccatorum suorum
tota cordis confessione poscentem Exaudi
deprecatus renova in eo piissime pater quicquid
in eo terrena fragilitate corruptum vel
quicquid dyabolica fraude violatum est et

sanitate corporis ceteris membris redempcione
congregata. Miserere domine gemituum suorum
miserere et lacrimarum eius et non habentem
fiduciam nisi in tua misericordia ad tuam
sacramentum reconciliacionem admitte. Per xpm [christum] etc. Collecta

Deus cuius apprehendi est misereri et parcere
supplicacionem. Exaudi nos pro infirmo fa-
mulo tuo sive sorore nostro exorantes ut animam
eius per sanctum angelum tuum ad tuam gloriam
cum pietate suscipias. Per xpm [christum] etc.

O Intemerata et in eternum benedicta virgo
maria totius angustie adiutrix succ-
currere nobis dulcius et ostende famulo tuo
sive fratri nostro tuam gloriosam faciem in ultima
necessitate sua et dispergere omnes inimicos
eius in virtute dilecti filii tui domini nostri
ihesu xpi [christi] et sancte crucis eius et libera eum
de omni angustia corporis et anime. Ut laudes
dicat domino deo in secula seculorum amen.

Heya mi dulcissime redemptor piissime
ihesu benignissime per illam lacrimabilem vocem
quam in hora mortis pro nobis
patri clamasti et per quam in tantis angustiis con-
stitutus es. Ut te delictum a patre clama-
res. Sic longe facias a famulo tuo.
sive fratri nostro auxilium tue miseracionis.
in hora in momento afflictionis anime sue

pre defectione et corruptione spiritus te revocare in extrema hora mortis sue non valentis sed per triumphum sancte crucis et per salutem salutifere passionis et amarose mortis tue cogita de eo pacis cogitaciones et non afflictionis sed mine et correctionis et libera eam de omnibus angustiis ipsius manibus quas pro ea in sancta cruce figi permisisti clavis acutis Ihesu bone et dulcissime pater domine erue eam a tormentis sibi deputatis et perduc eam in eternam requiem cum voce exultacionis et confessionis Amen.

Commendo te omnipotenti deo carissime frater vel soror cuius creatura es committo. et cum humanitatis debitum morte interveniente persolvis ad creatorem tuum qui de limo terre te formavit revertaris. Egredienti itaque anime de corpore splendidus angelorum cetus occurrat. Iudex apostolorum tibi senatus candidatorum tibi martirum exercitus triumphatorum exercitus obviet lucide rutilancium te virginum chorus accipiat. Et beate quietis in sinum patriarcharum te amplexus capiat qui te inter assistentes sibi interesse discernat. Ignores omnino quod horret in tenebris quod stridet in flammis quod cruciat

in tormentis Cedat tibi te[terrimus] zathanas
cum satellitibus suis neque in adventu suo te
contremescat atque in eterne noctis chaos
inmane defugiat. Exurgat deus et dissi
pentur inimici eius et fugiat qui oderunt
eum a facie eius Sicut deficit fumus
deficiat et sicut fluit cera a facie ignis
sic pereat peccatores a facie dei. Justi epu
lentur et exultent in conspectu dei confundatur
igne et erubescat contra te tartarea legi
ones et ministri zathane Iter tuum impedire
non audeat liberet te a cruciatu christus qui
pro te mori dignatus est constituat te christus
filius dei vivi inter paradysi sue amena
ac semper virencia Et inter oves suas
verus ille pastor te agnoscet Ille te ab
omnibus peccatis tuis absolvat atque ad dexteram
in electorum suorum sorte te constituat Ut
redemptorem tuum facie ad faciem videas.
et presens semper assistens manifestissimam
beatis oculis aspicias veritatem constitutus
inter agmina beatorum contemplacionis divine
gaudia pociens in secula seculorum amen Excitacio ad animam

Proficiscere anima christiana de hoc mundo
in nomine dei patris qui te creavit
In nomine christi filii eius qui pro te passus est

In nomine spiritus sancti qui te infusus est. Occurrant tibi succurrant angeli et archangeli throni et dominaciones principatus et potestates atque virtutes cherubim et seraphin. Subveniant tibi patriarche et prophete apostoli et ewangeliste martires et confessores monachi et heremite virgines et vidue infantes et innocentes. Adiuvent te oraciones omnium sacerdotum et levitarum omnisque ecclesie sancte catholice ut in pace sit locus et habitacio tua in iherusalem. patria celestia. Per christum dominum nostrum Amen.

Exemplum pulchrum

Quidam quidam presbiter qui diu in extrema degeret interrogabat cappellanum suum virum ydoneum et devotum quem plurimum diligebat quibus suffragiis post mortem cum vellet apud deum iuvare. Cui (?) videbatur cum omnibus quibus posset et quecumque iuberet pro salute anime sue facere vellet. Tunc presbiter ait. Non peto aliud a te nisi dum videris me in agonia positum oracionem dominicam pro me ter vicibus dicas quod sibi hoc libenter promisit. Ad quem presbiter ait. Primum pater noster dicas dic in honore agonie ihesu christi obsecrans ut multitudinem sui sudoris sanguinei quem pro timore sue

·I·

angustie pro nobis copiosissime effudit
contra multitudinem sudoris peccatorum meorum
suo patri offerre dignetur pro omnibus angustiis
quas peccatis meis exigentibus merui. Ave maria.
Secundum pater noster dicens dic in honore. ij
omnium passionum et amaritudinum ihesu christi
quas in cruce sustinuit maxime in illa
hora qua anima eius sanctissima de suo corpore
sacratissimo est egressa patri offerre
et ondere dignetur contra omnes penas et
passiones quas pro peccatis meis meruisse
pertimesco. Ave. Tercium pater noster dicens iij
dic in honore ineffabilis amoris ihesu christi qui
ipsum de celis ad terram ad tolleracias omnium
harum passionum traxit in hac caritate me
salvare et celos michi aperire dignetur quia
meis meritis salvari nequeo ac regnum
celeste obtinere. His dictis promisit cappe
llanus omnia libentissime se facturum quod
et fecit cum diligencia et devocione quibus
potuit. Papa moritur et post mortem
cappellano se splendidum atque chorusatem
in mundo ostendens grates immensas sibique
referens dicendo absque omni pena se
fore liberatum. Nam post primum pater noster

ihus xpus sudore suu sanguineu p me-
ondes dem mea compulsant angustiam
Post secundu pr nr amaritudie om
innarum passionum pecca mea omnia dl-
uxubre delevit. Post tciu pr nr per-
caritate sua celu reseravit meq cum
gaudio introduxit. Expl hac revelacoem
qua pdictus cappellanus inclus rvelabat.
In plurib locis mos tolenit dt idem
pdictu modu oradi apud morientes de-
uote servet sub certissima spe q ipa
oro valeat hoiem a demonib liberae pcca
diluere et celeste regnu apire dm nr
ihu xpu qui est iudex i scla scloz am
kyrieleyson xpeleyson kyrieleyson dr
pr nr Ave maria Salvator mundi
salva nos qui per cruce tua et san-
guine tuu redemisti nos auxiliare nob
te depcam deus nr Cum omib 2c Oro
Domine ihu xpe p agonia tuam
sctissima et oroem qua orasti p
nobis in mote oliveti qn factus e sudor
tuus sicut gutte sanguinis decurretis
in tra obsecro te dt multitudinem
sanguinei sudoris tui que pro timoe
angustie tue copiosissime p nobis

effundisti offerre et ondere digneris deo.
patri omnipotenti contra multitudinem omnium peccatorum
huius famuli tui N. et libera eum in hac hora
mortis sue ab omnibus penis et angustijs
suis quas pro peccatis suis se timet meruisse.
Qui cum patre et spiritu sancto etc. Kyrieleyson
xpeleyson kyrieleyson. Domine miserere nobis Pater noster. Domine Ad secundum principale
Sanctifica nos domine signaculo sancte
crucis ut fiat nobis obstaculum contra
seua iacula omnium inimicorum nostrorum. Defende
nos domine per lignum sanctum et per pretium iusti
sanguinis tui cum quo nos redemisti etc. Oratio
Domine Ihesu xpiste qui pro nobis mori
dignatus es in cruce obsecro te ut
omnes amaritudines omnium tuarum passionum quas
pro nobis miseris peccatoribus sustinuisti in
cruce quando sanctissima anima tua egressa est
de corpore tuo offerre et ondere digneris
deo patri omnipotenti pro anima famuli tui
N. et libera eam in hac hora mortis sue
ab omnibus penis et passionibus quas pro
peccatis suis se timet meruisse. Qui cum
patre et spiritu sancto etc. Kyrieleyson xpeleyson
kyrieleyson Domine miserere nobis Pater noster. Domine Ad 3m principale
Pro + tege . sal + va bn + dic
salm + fica et sancti . + fica .
domine famulum tuum N. per signum sancte crucis 8

morbos anime et corporis et anime hoc contra
signum nullum stet periculum. etc.

Domine ihesu christe qui per os prophete tuum
dixisti in caritate perpetua dilexi te
ideo attraxi te miserans miserans tui obsecro
te vt eadem caritate tua qua de celis ad terras
ad tolleranciam omnium passionum traxit offerre
et ostendere digneris deo patri omnipotenti
contra omnes penas et passiones famuli tui.
N quas pro peccatis suis se timet meruisse
salua animam eius in hac hora exitus
eius aperi ei ianuam vite et fac
eam gaudere cum sanctis tuis in gloria Amen

Oratio bona

Domine ihesu christe qui redemisti nos
preciosissimo sanguine tuo scribe in
anima famuli tui N tua preciosa vulnera
sanguine tuo vt discat in eis legere
dolorem tuum contra omnes dolores et penas
quas pro peccatis tuis suis se timet meruisse
amorem tuum vt vnatur tuo amore
visibili quo a te et omnibus electis tuis
numquam possit in eternum separari fac eam domine
ihesu christe participem sanctissime incarnacionis
passionis et resurrectionis et ascensionis
tue fac eam participem omnium oracionum et c.

bn̄ficiorū q̄ fiūt in eccl̄ia tua sc̄a etc.
fac eā pticipē oim̄ bndcōnū graꝝ meritoꝝ
et gaudiorū oim̄ electorū tuorū q̄ tibi
placuerūt ab initio mundi Et cocede ei.
ut cū hijs omibꝫ in cōspectu tuo gaudeat
metim Qui cū pr̄e et sp̄u sc̄o ꝛc Admonitio

Quoniam ante tota salus hoīs i fie
cōsistat sollicite curaē debemꝰ.
unusquisqꝫ ut sibi de socio uel amico
deuoto ydoneo et fideli an̄ mortē pui
deat qui ei in extremis fideliter assistat
ut ad fidei cōstanciā pacienciā atqꝫ deuo
tionē fꝛetno ad cōfidenciā sollicite in
citet atqꝫ animet ac etiā demū omes
orōnes predictes sup̄ eū fideliter dicat.
cū attētoē debita et deuota Ad quā
tamē oim̄ orōnū efficaciā ōmo extat
necessaria dispositio pma morientis.
Sicut in pn̄ti materia de arte moiēdi.
tercenus est expressū Sed ūnicuiqꝫ cte
et secure moi uolenti. sup̄ omia est.
necesse ut sn̄us anteqꝫ mors eum
occupet moi. discat Deo gracias.

Explicit tractatus compendiosus de arte mo-
riendi magistri Johannis Garson tunc fuit
Cancellarius ad insignem dominam ecclesie beate
marie virginis parisiensis et doctor sacre
theologie eiusdem universitatis Circa
annos domini m° / 1408 etc.

Incipit prologus tractatus de arte moriendi
primum principale de laude mortis et sciendi bene
moriendi 2m principale de temptationibus bene
morientium 3m principale interrogationes ad infirmum
4m principale orationes agonizantium oratio ad trinitatem
dicat ad patrem oratio ad filium Item dicat
dicat oratio ad virginem mariam
deinde invocet sanctos angelos sic dicens
Exhortationes ad infirmum quintum principale
Orationes super agonizantes sextum principale
Alia oratio commendatio In manus tuas etc.
Oratio de sancto michaele Oratio pulchra.
Oratio collecta oratio O intemerata.
Alia oratio excitatio ad animam morientis.
Exemplum quoddam pulcherrimum oratio domini nostri ihesu christi
Oratio collecta Lindo[?] protege Oratio collecta.
Post conclusiones omnium perscriptorum etc.

Ad librariam domus sancti Iheronimi in traiecto

Cum ad dei dilectionem mens nostra [illegible] inveniendam et augmentandam [illegible] valet sicud beneficiorum eius frequens consideracio. Videamus in se quibus ordinate per septem articulos secundum septem horas canonicas aut septem ebdomade ferias de quibus videlicet divinis beneficiis specialiter tractatus. Tamen cum videat homo deum tantum que recepit pro debito [illegible] in [illegible] beneficiorum creature et [illegible] est [illegible] ipsa sibi [illegible] et [illegible] mentis sue [illegible] graciarum [illegible] [illegible] [illegible] nos [illegible] ingratos [illegible] [illegible] in nobis [illegible] [illegible] meritum. Omne cum [illegible] nos a [illegible] [illegible] [illegible] ingratitudo nostra [illegible] quod ingratus [illegible] sibi de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et amore dei [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] ad [illegible] et ad [illegible] in [illegible] diligencia [illegible].

Memento [illegible] impossibilis est amor et dilectio creature tue erga te [illegible] nec [illegible] [illegible] aut quidem [illegible] ad [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible].

Tercia particula

Memento quod et quot nobiles creaturas creatis [illegible]

pro te [illegible] qui universum mundum istum tibi dedit. Et si quid
[illegible] aliquid sit quod tibi non serviat. Omnis creatura
[illegible] [illegible] et obsequiis tuis [illegible]
[illegible] et utilitati tue deserviat [illegible] oblectamento [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] multum delectet

[illegible] [illegible]

Memento quanta illa superna maiestas unigenitus dei
filius [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ab [illegible] [illegible] fuerit
et qui nullius indigentiam habere potuit pro tua [illegible]
ipsum humiliavit et [illegible] [illegible] tua assumpsit
et tot [illegible] penas [illegible] et iniurias [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad crucem [illegible]
sustinuit et [illegible] [illegible] tibi [illegible] [illegible]
quis nichil [illegible] amicos [illegible] et ut plene [illegible]
quantum te dilexit [illegible] [illegible] a morte [illegible]
[illegible] Nam [illegible] talis ac tanta [illegible] talis ac tanta
morte penalissima ac [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] nulla dilacio [illegible] nullus
[illegible] [illegible] nulla [illegible] [illegible] nullus
[illegible] Et ut ego [illegible] tibi [illegible] [illegible]
debes [illegible] tibi [illegible] [illegible] [illegible]
passionis [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
ac [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

Memento illius magne et inscrutabilis divine gratie in te specialiter
tenere dilectatis quam habuisti et non talibus hominibus natus et
educatus es per quos ad fidem catholicam et ad sacramenta perve-
nisti. O quot et quantos abreviasti quod hec que tibi data
est gratiam consequi non potuerunt. Considera quomodo quot multa
annorum fluxerunt ante adventum salvatoris in quibus non so-
lum impii et iniusti qui eos damnati sunt sed et iusti et sancti eos
ad inferos oportebat descendere et adventum per ipsius salvatoris
expectare tempus in quo tu natus es in tempore [illegible] collati
sunt demonstrata quod post adventum salvatoris usque ad diem hunc
quot pagani quot infideles fuerunt et sunt [illegible] mobiles et
divites fuerunt et tu [illegible] relicti et alieni sine [illegible]
[illegible] et [illegible] nos [illegible] tantum [illegible]
sunt. Illi derelicti sunt per iustitiam et tu electus es per gratiam.

Tertia particula

Memento singularum beneficiorum et continuorum benignitatis
tibi ipsi collatorum quod contulit tibi sanitatem et corporis
integritatem membrorum et debitam corporis dispositionem et dedit
discretionem [illegible] oculos ad videndum aures ad audiendum [illegible]
[illegible] et [illegible] aliorum et fecit te aptum ad [illegible] et
per alias multas naturales proprietates ad bonum dispositum. Et quomodo
a iuventute tua quam ipsum [illegible] et [illegible] ipsum [illegible] mala
[illegible] et [illegible] in [illegible] quot [illegible] qui
[illegible] sustinuit [illegible] penitentiam [illegible] et [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible] dedit et [illegible]
te [illegible] emendare tempus et [illegible] tibi et qui emendare te [illegible]
et [illegible] te [illegible] dedit [illegible] tibi [illegible]
per quos [illegible] ad [illegible] tuos [illegible]
[illegible] et [illegible] salutem tuam [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] et in [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] tabernacula [illegible]

Memento quot et quam multiformia mala contra graciam et amorem [illegible] egisti [illegible]
creatori tuo commisisti. Et quot quales ac quante tribulaciones
et miserie calamitates et angustie et adversitates eciam
mille te miserabiliter supervenerunt et in quibus nonnullis [illegible]
incidens sustinuisti ut corporales et [illegible]
animabus [illegible] quibus tibi non [illegible]
[illegible] domini [illegible] et ab eis non [illegible] aut [illegible]
tibi [illegible] in angustiis tribulacionibus et [illegible]
[illegible] tibi affuit et [illegible]
Et post tribulacionem consolacionem et devocionem [illegible] et
[illegible] in [illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible]

Septima [illegible]

Memento illius specialis et [illegible] beneficii [illegible] creatoris
et redemptoris tui quod non solum ad [illegible]
in loco penitenti [illegible] et [illegible]
ac [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Ecce quod tibi [illegible]
[illegible] muchel [illegible] muchel [illegible] muchel [illegible] muchel [illegible]
muchel [illegible] tibi [illegible]
in [illegible] et [illegible] Ecce [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Dixit dominus dño meo sede a dextris me
is. Omnia. Quoniam. Magnificat aĩa
mea dñm. Qui de terra est. Benedict9
dñs deus ysrael quia uisitauit et fecit
redemptionem plebis sue. Vidit igitur
R. Vade uitiane. Aperi. Gloria pri
et filio 2 spiritui sancto. Tuus et enim
Gloria euouae. Omnia. Tibi dixit

Sexta horã sedit super puteum. R. dñs.
Gloria euouae. O ammirabile. O
quam. Gra euouae. Benedictus.
Benedixit. Dixit dñs dño meo. sede a
dextris meis. Magnificat aĩa mea dñm
Benedictus dñs deus ysrael quia uisita
uit 2 fecit redemptionem plebis sue. O
quam. R. Tua sunt. Gloria uirtus.

8351-53.

Gloria patri et filio et spiritui
sancto. Gloria euouae. Esto michi.

Septem sunt spiritus ante thronum vii. cap
dei. Gloria euouae.
Omnes. Ovante. Mecum. Gloria
euouae. Erumpant. Iherusalem.
Gloria euouae. Veterum. Urbs. An
gelis. Gloria euouae. Ipse presbiter. Re

Gloria euouae. Ecce aduenit.

Tercia dies est quod hec facta sunt
Gloria euouae. Te
semper. Symeon. Video uirum. Gloria
euouae. Vidit igitur. Valerius. Qui
de terra est. Gloria euouae. Quera.
Omnia. Quoniam. Dixit dominus domino
meo sede a dextris meis. Omnia. Dominum.